

УДК 598.2:591.541

ВІДВІДУВАННЯ МІСЦЬ ВОДОПОЮ САМКАМИ ПТАХІВ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ГНІЗДОВОГО СЕЗОНУ

Л. В. Горобець, В. В. Серебряков

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Київ, Україна, ornitologist@gmail.com

VISITING OF WATERING PLACES BY BIRD FEMALES AT DIFFERENT STAGES OF BREEDING SEASON

L. V. Gorobets, V. V. Serebryakov

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, ornitologist@gmail.com

Для дослідження даного питання, проаналізували 600 випадків відлову самок 26 видів птахів на місці водопою протягом гніздового сезону в Канівському природному заповіднику.

Під час гніздового сезону в самок насідна пляма послідовно проходить усі чотири стадії. Після завершення першої кладки, у випадку наявності другої, насідна пляма розвивається знову. При цьому відбувається перехід із четвертої стадії першої кладки до другої стадії другої кладки. Слід враховувати, що протягом гніздового сезону, певна кількість самок із різних причин гине. Отже, відсоток у популяції тих особин, у яких насідна пляма розвинулася до четвертої стадії менший, ніж тих, у яких розвинулася до третьої і ще менше, ніж у тих, у яких розвинулася до другої. Оскільки не досліджена активність прильоту до водопою самок птахів на різних етапах гніздового сезону, то припустимо, що ймовірність відлову самок із насідною плямою четвертого ступеня буде меншою ніж самок із насідними плямами більш ранніх стадій. При тривалих дослідженнях ця різниця буде певною мірою відображати смертність самок протягом гніздового сезону. У протилежному випадку, якщо існує певна різниця в активності відвідування водопою на різних етапах гніздового сезону, то у відловах повинно спостерігатись певне домінування самок із насідними плямами певної стадії. Результати польових спостережень показані в таблиці. За рахунок стандартного відхилення, не в усіх видів сума показників відносної ймовірності становить 100 %, проте наближається до цього. Самок дев'яти видів (*Emberiza citrinella*, *Ficedula hypoleuca*, *Phylloscopus collybita*, *Ficedula parva*, *Garrulus glandarius*, *Motacilla alba*, *Phylloscopus trochilus*, *Hippolais icterina*, *Sturnus vulgaris*, *Passer montanus*), яких було зловлено менше десяти раз, об'єднали в єдину групу, що в таблиці зазначена як «Інші».

У результаті досліджень встановлено, що переважна більшість самок відвідує місця водопою під час двох останніх стадій гніздового сезону. При цьому слід враховувати, що оскільки матеріал збирали під час другої кладки, тобто у період, коли у популяції самок із першою стадією насідної плями було менше, порівняно з кількістю самок із другою, третьою або четвертою стадією. В усіх видів спостерігається один із трьох випадків: 1) переважання у відловах самок із третьою стадією насідної плями (*Carduelis carduelis*, *Sylvia atricapilla*, *Turdus merula*, *T. philomelos*); 2) переважання у відловах самок із четвертою стадією насідної плями (*Fringilla coelebs*, *Coccothraustes coccothraustes*, *Parus major*, *P. palustris*, *Sitta europaea*, *Certhia familiaris*, *Ficedula albicollis* та види, об'єднані в категорію «Інші»); 3) приблизно однакове співвідношення у відловах самок із третьою та четвертою стадією насідної плями, проте помітне переважання кожної групи над кількістю самок із першою або другою стадією (*Erithacus rubecula*, *Muscicapa striata*, *Parus caeruleus*, *Phylloscopus sibilatrix*, *Carduelis chloris*).

Таблиця. Відносна ймовірність появи самок птахів
на водопой на різних стадіях гніздового сезону

Вид	Відносна ймовірність (W) появи самок птахів на водопої на різних стадіях гніздового сезону								Загальна кількість самок
	стадія I		стадія II		стадія III		стадія IV		
	W, %	CV, %	W, %	CV, %	W, %	CV, %	W, %	CV, %	
<i>Fringilla coelebs</i>	0,73	2,84	10,93	17,67	26,47	16,15	60,27	26,02	117
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	0	0	4,14	9,9	25,21	42,9	81,71	17,43	98
<i>Parus major</i>	0	0	8,77	27,68	31,08	19,92	60,15	25,31	64
<i>Erithacus rubecula</i>	0	0	20,71	36,13	37,64	36,8	27,43	33,03	47
<i>Parus caeruleus</i>	0	0	8,2	26,74	35,64	41,75	41,64	43,24	30
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	0	0	3,21	8,22	42,14	43,18	47,5	44,41	30
<i>Carduelis carduelis</i>	0	0	20,77	37,96	53,46	41,5	18,08	30,11	25
<i>Sylvia atricapilla</i>	5	11,19	18,3	33,73	50	34,28	26,7	26,33	25
<i>Ficedula albicollis</i>	0	0	3,67	11	34,78	45,56	61,44	43,68	21
<i>Turdus merula</i>	0	0	0	0	66,8	41,76	23,2	35,48	19
<i>Carduelis chloris</i>	0	0	11,44	19,5	37,78	41,66	39,67	33,08	18
<i>Turdus philomelos</i>	0	0	0	0	74,11	43,38	25,89	43,38	12
<i>Sitta europaea</i>	0	0	0	0	26,86	38,87	74,57	37,83	12

<i>Parus palustris</i>	0	0	22,88	36,65	22,88	36,65	41,63	41,8	11
<i>Certhia familiaris</i>	0	0	0	0	33,34	51,64	66,67	51,64	11
<i>Muscicapa striata</i>	0	0	30	44,72	40	41,83	30	44,72	10
Інші	5	10,85	9,8	16,39	27,8	22,22	57,4	32,61	9

Отже протягом гніздового сезону, змінюється активність відвідування місць водою самками. Найбільша активність спостерігається під час висиджування кладки та вигодовування пташенят. Під час побудови гнізда та відкладання яєць, самки значно рідше відвідують водопій.